

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง
อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

Guidelines for Ecotourism Management of Baan Chai Talay Kalong Community,
Mueang Samut Sakhon District, Samut Sakhon Province

นิภาไล สวาสดีฉัตรภูมิ

ดร. ญัฐกรฤกษ์ เอการรณ์ง

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

nipalais@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง จำนวน 22 คน กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ด้านพื้นที่ มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ด้านการจัดการ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมผ่านการประชุมของหมู่บ้าน แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนฯ ด้านพื้นที่ ควรจัดระบบขนส่งสาธารณะ และเพิ่มความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ด้านการจัดการ ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น และศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และพัฒนาบุคลากรที่สามารถให้ความรู้ในการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน และประเมินผลการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง

Abstract

This research was aimed to study factors of ecotourism and guidelines for ecotourism management of Baan Chai Talay Kalong Community, Mueang Samut Sakhon District, Samut

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

Sakhon Province. The data collection methods were structured, in-depth interview with 22 people involved in the ecotourism management of Baan Chai Talay Kalong Community; participatory and non-participatory observation, and reviews of related documents. The results of this research were as follows: area was ecologically unique in terms of its location. The environment and facilities are managed but they are not efficient. There are tourism activities that are conducive to learning for tourists and in terms of public participation, there is an opportunity for people in the community to participate through village meetings. Appropriate guidelines to community ecotourism management: In the area, public transportation should be arranged and increase the integrity of the eco-system. In addition, more facilities should be developed and study the carrying capacity. For activities and processes, should organize a variety of activities and more staff members are needed to provide tourists with knowledge and to raise their awareness of the importance of the environment. People in the community should be involved in decision-making, planning, and evaluating performance.

Keywords: Ecotourism, Ecotourism Management, Baan Chai Talay Kalong Community

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวสูง มีความหลากหลายทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้เป็นอย่างมาก การท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่อย่างสมดุล และมีการทำลายสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทย เดินทางสะดวกใช้ระยะเวลาเพียง 1 - 2 ชั่วโมงจากกรุงเทพมหานคร โดยในปี 2564 มีนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน จำนวน 134,414 คน และมีรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 142.27 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 134,223 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 191 คน ส่วนใหญ่ทั้งนักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาเที่ยวในวันเดียวโดยไม่ค้างคืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสาครนั้นมีจำนวนมาก ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังมีชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อย่างเช่น 15 หมู่บ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 3 เส้นทางหลัก ท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ท่องเที่ยวเชิง

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

วัฒนธรรม และวิถีชีวิต, ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เมื่อชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จึงต้องเข้าใจในกระบวนการ เพื่อสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มุ่งเน้นการท่องเที่ยวในรูปแบบของการปลูกจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

ตำบลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วยหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน ซึ่งในพื้นที่ของตำบลกาหลง มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ถือเป็นจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีความเหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำในชุมชนและหน่วยงานราชการในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพื้นที่ของชุมชนจะมีศักยภาพต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ดังกล่าวยังมีน้อย และยังไม่เป็นที่รู้จัก ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขาดการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจส่งผลทำให้ไม่สามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้มุ่งที่จะศึกษาถึงแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เพราะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พร้อมกับการรณรงค์ให้ชุมชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานต่างๆ รวมถึงนักท่องเที่ยว ได้ตระหนักถึงการรักษาทรัพยากรที่มีเพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษาประเด็นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลงฯ โดยทำการศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน พื้นที่ที่ศึกษา คือ พื้นที่ของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง หมู่ที่ 7 ตำบลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Research)

2. ขั้นตอนการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลงฯ และนักท่องเที่ยว จำนวน 22 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลกาหลง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 คน กำนัน เลือกแบบเจาะจง จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน เลือกแบบเจาะจง จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน ประชาชนในชุมชน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 5 คน และนักท่องเที่ยว เลือกแบบบังเอิญ จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้าง โดยแนวคำถามจะเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง โดยแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวได้รับการออกแบบด้วยการอิงกับแนวความคิดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 และ 2545) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540 และ 2542) บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ (2548) ประชิต สุกฤษณ์พัฒน์ และคณะ (2554) พร้อมทั้งผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากข้อมูลทุติยภูมิ โดยเป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม กับการรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามที่กล่าวมาแล้วในข้อที่ 2 ของวิธีดำเนินการวิจัย แล้วจึงนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม มาวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

กำหนดประเด็น : นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สํารวจ สังเกต และข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวมมา กำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

จำแนกหมวดหมู่ : นำข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสังเกต และการสัมภาษณ์มาจำแนกหมวดหมู่ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อนำมาจัดเป็นหมวดหมู่

สร้างข้อสรุป : นำข้อมูลที่ได้มาทำการศึกษาอย่างละเอียด และนำประเด็นจากข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนมาจัดเป็นกลุ่ม เพื่อสร้างข้อสรุปย่อยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่มีความเหมือนกัน แล้วนำมาจัดกลุ่มเพื่อสร้างบทสรุป และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การอภิปรายผล ผู้วิจัยทำการอภิปรายผลการวิจัยโดยอิงกับแนวคิดเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามที่กล่าวมาแล้วในข้อที่ 2 ของวิธีดำเนินการวิจัย และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2554) ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ (2550) และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

ด้านพื้นที่ ถือเป็นหมู่บ้านเดียวในตำบลกาหลงที่มีพื้นที่ติดชายทะเล และมีพื้นที่อนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในพื้นที่ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นและดึงดูดใจหลายแห่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 บ้านชายทะเลกาหลง) ให้ข้อมูลว่า พื้นที่ในชุมชนยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในการรับนักท่องเที่ยวได้พอสมควร

ด้านการจัดการ สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ยังไม่มีที่พักรองรับนักท่องเที่ยว มีร้านอาหารให้บริการ ยังไม่มีการบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ รวมถึงร้านขายสินค้าที่ระลึก ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 (ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ คนที่ 1) ให้ข้อมูลว่า ห้องน้ำสาธารณะ มีให้บริการเพียง 1 ห้อง ที่จอดรถและถังขยะมีเพียงพอ มีป้ายบอกทางตลอดทาง ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และไม่มีมาตรการด้านความปลอดภัยหรือระบบเตือนภัย การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีน้อย ยังไม่มีนโยบายหรือการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนมีความพร้อมในการจัดตั้งหน่วยงานในการจัดการด้านการท่องเที่ยว และมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวตำบลกาหลง

ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (กำนันตำบลกาหลง) ให้ข้อมูลว่า ภายในพื้นที่บริเวณชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถดำเนินการได้ เคยมีการจัดโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ชุมชน และยังไม่มีการให้ความรู้ การสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ป่าชายเลน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการประชุมของหมู่บ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 12 (ประชาชน คนที่ 3) ให้ข้อมูลว่า ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและเครื่องดื่มเท่านั้น ไม่มีรายได้จากการนำเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก และชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความยั่งยืน

2. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร มีรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านพื้นที่ ชุมชนมีความเห็นว่า ควรจัดการบริการขนส่งสาธารณะ ปรับปรุงทัศนียภาพ ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และควรเพิ่มความสะดวกของระบบนิเวศ 2) ด้านการจัดการ ชุมชนมีความเห็นว่า ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น เพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และใช้กฎหมายในการควบคุมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ชุมชนมีความเห็นว่า ควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ควรพัฒนาบุคลากร จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ควรของบประมาณจากภาครัฐในการทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ป่าชายเลน 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนมีความเห็นว่า ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และควรสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวตำบลกาหลงทำงานอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลตามประเด็น ดังนี้

1. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

ด้านพื้นที่ พบว่า ชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง เป็นหมู่บ้านเดียวในตำบลกาหลง ที่มีอาณาเขตติดทะเลอ่าวไทย มีสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวหลายแห่ง มีป่าชายเลน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศอย่างชัดเจน รวมไปถึงมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเช่นเดียวกัน สามารถจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

ปัญหาและอุปสรรคด้านพื้นที่ที่พบ คือ การเดินทางเข้าถึงชุมชน ต้องมียานพาหนะส่วนตัวเดินทางไปจะสะดวกกว่าเดินทางโดยรถขนส่งสาธารณะ จึงอาจทำให้นักท่องเที่ยวเปลี่ยนเป้าหมายแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เนื่องจากการเดินทางที่ไม่สะดวก รวมไปถึงมีองค์ประกอบด้านพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นทั้งทางวัฒนธรรมหรือทางธรรมชาติค่อนข้างน้อย จึงทำให้ไม่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉลอง ของเดิม (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การคมนาคมหรือการเข้าถึงพื้นที่อยู่ในระดับต้องปรับปรุง เนื่องมาจากพื้นที่เป็นภูเขา มีเส้นทางเดินรถที่คดเคี้ยว และส่วนใหญ่รถโดยสารจะเข้าไปไม่ถึงบริเวณอุทยานแห่งชาติสาละวิน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

ด้านการจัดการ พบว่า มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ยังไม่มีการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการขนส่งสาธารณะ ควรปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและรองรับนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทอร รัตนบรรพต (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีความเห็นในการจัดการท่องเที่ยว คือ ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว หากแหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกและมีการบริการที่ดี จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและอยากจะมาเที่ยวซ้ำอีกครั้ง

ปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการที่พบ คือ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก มีห้องน้ำให้บริการเพียงห้องเดียว ส่วนถังขยะตามแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอ แต่ในบริเวณพื้นที่อนุรักษ์ป่าชายเลน มีจุดทิ้งขยะตรงทางเข้าออกเท่านั้น ทำให้คนที่มั่งก่ายทิ้งขยะไว้ ความสวยงามของพื้นที่จึงน้อยลง รวมไปถึงไม่มีจุดนั่งพักเพียงพอ และไม่มีการตั้งกฎระเบียบการท่องเที่ยวในพื้นที่ เกิดการมั่วสุมดื่มเหล้า ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ปลอดภัย

ด้านกิจกรรมและกระบวนการ พบว่า มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นการปลูกจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพงษ์ ดงคำฟู (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ปิง จังหวัดลำพูน พบว่า อุทยานแห่งชาติแม่ปิงมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 11 แห่ง ได้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประสบผลสำเร็จในเรื่องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และการจัดกิจกรรมให้การศึกษาและความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและอุปสรรคด้านกิจกรรมและกระบวนการที่พบ คือ กิจกรรมและการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวมีน้อย การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสื่อความหมายธรรมชาติ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และขาดมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่สามารถให้ความรู้ของแหล่งท่องเที่ยวได้

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ผ่านทางการประชุมของหมู่บ้าน และการประชุมของตำบล

ปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่พบ คือ ถึงแม้ว่าชุมชนจะเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แต่ส่วนใหญ่ยังให้ความร่วมมือน้อย เพราะขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร สามารถสรุปผลการศึกษิตตามองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ดังนี้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

ด้านพื้นที่ ชุมชนมีความเห็นว่า ควรมีการปลูกป่าชายเลนเพิ่ม เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ควรบริหารจัดการการขนส่งสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ปรับปรุงทัศนียภาพ และปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากต่อไป

ด้านการจัดการ ชุมชนมีความเห็นว่า ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น เปิดให้บริการห้องน้ำมากขึ้น เพิ่มถึงขยะในจุดที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมจำนวนมาก ร้านอาหารและร้านขายของควรจัดระเบียบและปรับปรุงร้านค้าให้สะอาดสวยงาม ทำป้ายไปที่จอดรถให้ชัดเจน และจัดที่นั่งพักให้มากขึ้น ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ควรมีการศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ รวมถึงควรมีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ชุมชนมีความเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมมากขึ้น อาจให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำอาหารทะเลแปรรูป ทำกะปิแบบโบราณ ปั่นจักรยานเลียบชายทะเล ล่องเรือชมระบบนิเวศป่าชายเลน ชมวิถีชีวิตชาวประมง ชมการทำนาเกลือตากุ้ง รวมไปถึงการทำโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐาน ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และพัฒนาบุคลากร จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ให้ความรู้ให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวได้ และของบประมาณจากภาครัฐในการทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนมีความเห็นว่า ควรสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวตำบลกลางหางานอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ และให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน จะทำให้การจัดการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลงให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

1.2 ควรสนับสนุนให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้รับการอบรมความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อชุมชนสามารถบริหารจัดการด้วยตนเองและพึ่งตนเองได้ และควรจัดหางบประมาณในการปรับโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการขนส่งสาธารณะ เพื่อสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้นต่อไป

1.3 ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับทรัพยากรในพื้นที่ เช่น การทำกะปิแบบดั้งเดิม การเรียนรู้การทำนาเกลือ การล่องเรือชมป่าชายเลน การปลูกป่าชายเลน และการไหว้พระ 3 วัด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การดำรงชีพ วิถีชีวิต รวมไปถึงรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ศึกษาความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนาารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). **สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย รายจังหวัด ปี 2564.**

สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ 13, 2565, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=630
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ:
กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ฉลอง ของเดิม. (2548). **ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ดรรรชนี เอมพันธ์. (2550). **การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์.**
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประชิด สกฤษพัฒน์ และคณะ. (2554). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** กรุงเทพฯ: แสงดาว.

วิมล จิโรจพันธ์ และคณะ. (2548). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** กรุงเทพฯ: แสงดาว.

วุฒิพงษ์ ดงคำฟู. (2551). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ปิง จังหวัดลำพูน.** ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อินทอร รัตนบรรพต. (2553). **แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอสังขละบุรีจังหวัดกาญจนบุรี.** ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.